

Erik Lindgren

Posthistoria från Fryele, Gällaryds och Hagshults socknar

Förlagan tillverkad 1993
Detta är kopia nr
Copyright: Erik Lindgren

Posthistorisk skriftserie nr 195

Förord

I posthistorisk skriftserie nr 73 har jag berättat om posten i Tofteryds socken, i nr 103 om Rydaholm och i nr 194 har Byarums, Åkers och Kävsjö socknar behandlats. Under 1990 skrev jag ett manuskript till en bok om posten i Östbo härad men intresset för en sådan bok visade sig så ringa att bara ett fåtal exemplar skulle ha kunnat säljas. Sedan dess har jag fått brev med begäran om information för vissa delar av häradet. Jag försöker tillgodose därmed sammanhängande önskemål genom häften av detta slag, häften som jag tillverkar på min lilla kopiator i det antal exemplar som efterfrågas. Kvaliteten på utförandet är inte hög men jag hoppas att läsarna ser mera till faktainnehållet.

Poststationerna behandlas i detta häfte i kronologisk ordning i förhållande till deras tillkomst. De som har öppnats samtidigt presenteras sinsemellan i bokstavsordning. Förklaringar till terminologin och vissa milstolpar i postverkets utveckling finns i häftet "Guide för post- och samhällshistoria" (posthistorisk skriftserie nr 100).

Böcker och skrifter som hänvisas till i den löpande texten kan rekvireras från mig.
Växjö i april 1993

Erik Lindgren
Gamla Norrvägen 39
352 43 VÄXJÖ

Fryele (1874-01-01--1960-09-30)

På grund av poststyrelsens beslut den 22 december 1873 inrättades en åkande post mellan Värnamo postkontor och Fryeleds kyrka samt en gångpost mellan Voxtorps poststation och Rydaholms kyrka genom Gällaryds socken med början i januari 1874. För skjutsen mellan Värnamo och Fryeled träffades ett avtal med gästgivaren Peter Abrahamsson i Fryeled Brunsgård och för gångposten mellan Voxtorp och Rydaholm skulle kronolänsmannen A P Dahl i Gällaryd ansvara enligt ett annat kontrakt. Ingen av de båda ägnade sig själva åt att befordra posten utan överlät detta åt "underentreprenörer".

I det berörda området inrättades också vid 1874 års ingång tre nya poststationer, i Fryeled, Gällaryd och Rydaholm. I Fryeled antogs kyrkohereden C J Tidander till poststationsföreståndare med 75 kr i årligt arvode.

När Peter Abrahamsson sade upp sitt postföringskontrakt i ett brev till poststyrelsen den 8 augusti 1874, begärde postmästare Frans Oskar Wallander i Värnamo att få byta ut den åkande posten mot gångpost och antydde samtidigt att korrespondensen i Fryeled var så obetydlig att poststationen skulle kunna ersättas med en lösväska. Den ende som hade nämnvärd post var ortens ordinarie domare på 7/8 mils väg från Värnamo och 1/2 mil från Fryeled.

Poststyrelsen tog emellertid inte upp frågan om eventuell indragning av poststationen i Fryeled men lät utbjuda postföringen på anbud. Detta kungjordes i kyrkorna på sedvanligt sätt och resulterade i ett anbud från possessionaten J Andersson i Bäckaskog som begärde kr 1:24 per mil, samt ett anbud från bonden Anders Rydin. Denne erbjöd sig att ta på sig uppgiften för kr 1:25 per mil.

Poststyrelsen beslöt att teckna kontrakt med Andersson, men landskansliet i Jönköping anmälde den 1 december 1874 till poststyrelsen att hemmansägaren Jonas Nilsson i Hallagården hade vänt sig dit med erbjudande att köra posten för kr 1:20 per mil. Detta kom emellertid för sent, eftersom ett kontrakt redan var undertecknat.

Följande år fick postmästare Wallander gehör för sitt förslag att byta ut körposten till Fryeled mot gångpost. Ett kontrakt tecknades den 7 oktober 1875 med målaren A B Askelund om gångpostföring två gånger i veckan för 90 öre per tur fram och åter. När denne i augusti 1877 begärde att få beloppet höjt till kr 1:25, prutade poststyrelsen detta till kr 1:10 att gälla från 1878 års början.

När man under 1877 och 1878 planerade för lantbrevbäring, fick församlingarna efter hand del av de framväxande förslagen. För Fryeleds del blev det fråga om indragning av poststationen. Den skulle ersättas med en lantbrevbärare i kombination med ett kommunombud. Landskansliets skrivelse i ärendet presenterades för kommunen genom kronolänsmannen Svensson och togs upp till behandling vid en extra kommunalstämma den 14 april 1878. Protokollet avslutades med följande rader:

"Slutligen vill Kommunen vördsamligen anhålla det Kungl. Generalpoststyrelsen täcktes bibehålla Fryeleds poststation, mot det att kommunen åtager sig anskaffa och med en tredjedel - 25 kronor - avlöna en fullt kvalificerad stationsföreståndare, samt ävenledes anskaffa en pålitlig och passande postbärare mot en avlöning från Postverket av 100 kronor, en avgift som troligen icke kommer att överstiga den som åtföljer inrättandet av lantbrevbäring".

Det skulle senare visa sig, när landskansliet gjorde sin slutredovisning till poststyrelsen den 30 december 1878, att kommunalstämmans önskemål togs upp välvilligt. Landskansliet hade inte någon uppgift om ett kommunombud i Fryeled men tillstyrkte kommunalstämmans förslag.

Poststationen räddades således från indragning. Detta var dock oklart i det längsta och när organisten och skolläraren Lars Lignell erbjöd sig i ett brev till poststyrelsen den 20 november 1878 att överta befattningen som poststationsföreståndare, lät poststyrelsen dennes brev vila. Så behandlades också en några veckor senare inkommen skrivelse från den nyutnämnde kyrkoherden, som också aspirerade på befattningen. Efter årsskiftet beslöt poststyrelsen emellertid att anta Lars Lignell från den 1 maj 1879, då Tidander flyttade från Fryeled.

Postmästare Janne Lagerström i Växjö fann vid sin inspektion på hösten 1880 att poststationen sköttes väl men föreslog ändå dess indragning med samtidigt införande av lantbrevbäring mellan Värnamo och Fryeled. Den ornorganisationen skulle enligt hans beräkning spara 60 kronor om året åt postverket. Förslaget beaktades emellertid inte av poststyrelsen.

Poststationen hade vid Lars Lignells pensionering från skollärartjänsten flyttats från kyrkbyn till dennes hemman Lilla Änga. Åtskilliga år efter denna förändring skrev en handfull invånare i socknen till poststyrelsen och begärde att poststationen skulle flyttas tillbaka. Något av deras motivering framgår av följande utdrag ur brevet, daterat den 30 januari 1893:

"Nu är det såsom bekant ett på landsbygden vedertaget bruk att de om afnarna från skolan hemvändande barnen pläga till sina hem och granssamhällen medföra brev och genom postverket befordrade tidningar, varigenom posten på ett lättvindligt sätt sprides ut till sina bestämmelser inom socknarna.

I följd emellertid av poststationens i Fryeled avlägsna belägenhet från skollokalen, kan den post, som anländer på onsdagarna aldrig utdelas förr än följande söndag, då den av kyrkofolket avhämtas.

Men enär vägen mellan kyrkan och Lilla Änga även för kyrkofolket är lång och motbjudande, så har församlingen, för att någorlunda bekvämt få sin post, måst utgiva en årlig utgift av femton kronor, som utbetalas till kyrkväktaren mot det att han varje söndagsmorgon från poststationen avhämtar och vid kyrkan utdelar den under veckan ankomna posten".

Brevet som kan förefalla vilseledande, eftersom Änga bara ligger en dryg kilometer från kyrkan, utmynnade i en framställning att poststationen skulle flyttas till skolhuset invid kyrkan och att Lars Lignells svärson, organisten Alfred Ericsson skulle bli föreståndare, något som postmästare Lorentz Sylwan i Värnamo tillstyrkte.

Efter utredning och en omfattande skriftväxling föreslog postinspektionen i östra distriktet den 3 maj 1893 att postföringen mellan Värnamo och Fryeled skulle dras in och att posten till Fryeled i stället skulle befordras med gående bud från Hörle samt att poststationen i Fryeled skulle flyttas till kyrkbyn. Poststyrelsen beslöt enligt förslaget, vilket också innebar att Fryeleds poststation överflyttades från Värnamo till Nässjö postområde.

Nu blev Alfred Ericsson föreståndare för poststationen i Fryeled, men han gjorde redan den 1 december 1893 en skriftlig uppsägning, vilken även omfattade gångposten mellan Hörle och Fryeled. Ansvar för den hade han nämligen också tagit på sig.

Lars Lignell anmälde nu sitt intresse att återta befattningen, men samtidigt förelåg en ansökan från den vid nyåret 1894 tillträdande organisten och skolläraren A J Rydin. Efter en vakansperiod på tre månader fick den sistnämnde ett kontrakt att gälla från den 1 april 1894, avseende såväl postföringen som poststationens skötsel.

Kontraktet om postföringen överflyttades i oktober 1898 från Rydin till Hans Johan Johannesson i Granstorp och kort tid senare till P J Petersson i Höängen.

Vid 1904 års början övertogs poststationen i Fryeled av folkskolläraren och organisten Anders Gustaf Lönnkvist mot 150 kronor i årsarvode, d v s en höjning med 50 kronor. Dessemellan hade Lars Lignell formellt gjort comeback under en femårsperiod men poststationen sköttes då av sonen Karl Lignell.

Efter Lönnkvist ansvarade Karl Arvid Esaias Gustafsson (1929-1944) och Vivan Salomonsson (1944-1960) för poststationen i Fryeled. Poststationen ersattes med modern lantbrevbäring den 1 oktober 1960. Under en övergångstid fanns ett postombud (s k inlämningsställe) kvar i Fryeled med Vivan Salomonsson som ansvarig till och med augusti 1962 och därefter Gunnel Elisabet Lundström. Postombudet avvecklades med mars månads utgång 1964. I dess datumstämpel fanns gravyren VÄRNAMO POB 1.

Gällaryd (Smålands Gällaryd) (1874-01-01--1960-10-31)

Kronolänsmannen A P Dahl blev föreståndare för den poststation som inrättades i Gällaryd den 1 januari 1874. Han fick till en början 60 kronor i årsarvode men detta höjdes på hans framställning till 100 kronor ett år senare. Dahl fick också kontraktet om postföring mellan Voxtorp och Rydaholm via Gällaryd, en uppgift som han lejde ut med god förtjänst. Detta påpekade postmästaren i Växjö, Janne Lagerström, efter en inspektionsresa 1880.

Nya postlinjer planerades i samband med att lantbrevbäring skulle introduceras. Vid organisationen av dessa sammanfattade landskansliet i Jönköping läget för området mellan Voxtorp och Rydaholm på följande sätt i ett brev till poststyrelsen den 30 december 1878:

"Med den tillämnade indragningen av postföringen mellan Gällaryd och Rydaholm stationer, vilka skulle bibehållas, har Gällaryds kommun uttalat sitt största missnöje, emedan alla från Moheda ankommande brev skulle betydligt försenas, varjämte kronofogden anmärkt att, genom denna åtgärd skulle i väsentlig mån rubbas den goda postordning som nu äger rum inom södra länsmandistriktet, vars innehavare nu är bosatt i Gällaryd, samt störande inverka på expeditionen av tjänsteärendena. På grund härav hemställer Kungl. Maj:ts Befälningshavande att indragningen icke verkställs eller att åtminstone en tur fram och åter i varje vecka bibehålles".

Detta är ett av många exempel på att man vid omorganisationer på den tiden i första hand ville tillgodose civilstatens behov av ordnad och regelbunden postgång. Visserligen gjorde landskansliet gällande att kommunen hade uttalat sitt missnöje, men säkert var det omtanken om tjänsteposten som var det tyngst vägande skälet.

Ofta såg lokala postansvariga mera krasst på de befintliga postanordningarna. För stor sparsamhet gjorde sig postmästare Janne Lagerström i Växjö känd. Efter avslutat uppdrag av poststyrelsen att företa omfattande inspektionsresor 1880 skrev han en sammanfattande rapport till poststyrelsen den 19 december 1880.

Däri gjorde han vissa anmärkningar mot skötseln av poststationen i Gällaryd men ägnade sig också åt förslag till en bättre och mindre kostsam organisation. Kallt föreslog han sålunda indragning av gångposten på sträckan mellan Gällaryd och Rydaholm, möjligen med vetskap om landskansliets nyssnämnda hemställan. Han påtalade också hur poststationsföreståndaren och länsmannen Dahl hade kunnat "sko sig" på postföringen:

"Emellertid har nu nämnde länsman åtagit sig postföringen å båda från Gällaryd utgående postlinjerna, för vilken han årligen uppber 265 kronor, men vilken postföring annan person å honom fullgör för 100 kronor om året, och jag anser att själva denna postförings bibehållande med åtföljande inkomster utgjort det egentligen talande skälet varför postlinjen Gällaryd-Rydaholm har påstått vara behövlig; jag vågar upprepa, att linjen är onödigt och att den bör indragas, varigenom postverket kan inbespara den utgift som belöper sig för postföringen, årligen 140 kronor".

Postmästare Lagerströms propäer hörsammades inte. De ingick som ett av väldigt många ändringsförslag i den digra inspektionsrapporten. Måhända var den för mäktig för den vid denna tidpunkt alltför hårt ansträngda centrala postförvaltningen. Jag misstänker att den "låg till sig" i väntan på att någon skulle kunna ägna sig åt den,

men den glömdes möjligen bort. Den 8 augusti 1889 lades den ad acta i poststyrelsen med påteckningen "föranleder icke vidare åtgärd". Det kan synas underligt att postmästare Lagerström inte tycks ha vågat sig på att fråga om resultatet. Men under mellantiden hade vissa åtgärder vidtagits som en följd av de synpunkter postmästare J A Olsson i Jönköping lade fram under sin inspektionsfärd år 1884. Han fann att behovet av postföring hade minskat och skrev bland annat:

"Vid av mig företagen inspektion av poststationer inom Jönköpings län hava poststationerna i Voxtorpsby, Gällaryd och Rydaholm enstämmigt förklarats att gångposten å linjen Voxtorpsby-Gällaryd-Rydaholm icke längre kunde anses vara av behovet påkallad, sedan ortens kronolänsman för vilken posten huvudsakligast lärt varit anordnad, flyttat till ort nära Värnamo.

Jämte värdsam anmälan härom får jag för egen del lika värdsamt meddela, att, för den händelse postföring å ifrågasatt linje skulle anses böra bibehållas, anordnande av lantbrevbärning synes mig särdeles lämpligt, till följd av att hela linjen är ovanligt tätbebyggd samt hus och gårdar synes vittna om en viss välmåga bland befolkningen".

Denna anmälan ledde till att poststyrelsen beslöt inrätta två lantbrevbäringslinjer, den ena mellan Voxtorpsby och Gällaryd och den andra mellan Gällaryd och Rydaholm. För båda linjerna tecknades kontrakt med den ende sökande vid ledigförklarandet, Karl Johan Johannesson Löf i Ängåsen, Gällaryd.

I 1896 års förteckning över poststationsföreståndare kvarstår kronolänsman Dahl som ansvarig för Gällaryds poststation. Troligen uppehölls befattningen på hans ansvar av någon i postverkets handlingar osynlig person till dess att en ny föreståndare tillsatts formellt efter Dahls flyttning. Hans ordinarie efterträdare blev sålunda folkskolläraren och organisten Alfred Hultqvist, som från oktober 1903 anställdes med 200 kronor i årsarvode. Detta förblev oförändrat i hela 13 år och höjdes till 300 kronor från den 1 oktober 1916.

Den lantbrevbärare som anställdes 1884 gick "raka vägen" mellan Voxtorp och Rydaholm. Behovet av postutdelning på bivägar uttalades starkt vid den ordinarie kommunalstämman den 25 mars 1907. En följaktlig framställning tillstyrktes av kronofogden Carl Wibeck i Värnamo efter utredning under sommaren. Han sände dock med följande lilla brasklapp:

"Dessutom vill jag nu liksom tillföre framhålla önskvärdheten därav att de personer som huvudsakligen få nytta av lantbrevbärningen även måtte bidra något till lantbrevbärarens avlönande, detta till förekommande av att ej fullt behövliga lantbrevbärarelinjer må uppstå".

Carl Wibeck hade varit kronolänsman innan han befordrades till kronofogdebefattningen i Värnamo. Han var då föreståndare för poststationen i Kållerstad, som vid tillkomsten 1874 förlades till hemmanet Stengårdshult. Wibeck kan inte framstå som rättvis i alla lägen och var mycket stridbar. Om en konflikt under hans tid som poststationsföreståndare i Kållerstad efter konfrontation med postmästare J A Olsson i Jönköping har jag berättat i boken "Kommunikation i Västbo" på sid 113-118.

Vid en extra kommunalstämma med Gällaryds församling den 1 september 1907 förband sig församlingen enhälligt "att hålla de vägar öppna om vintertiden, som beröra de föreslagna lantbrevbäringslinjerna och icke äro till allmänt underhåll indelade, så att berörda lantbrevbärning utan hinder kan fortgå".

För tillämpning från december månad 1907 beslöt poststyrelsen att lantbrevbärning skulle anordnas på två ringlinjer från Gällaryd, den ena för norra och den andra för södra sockendelen. Kontrakt för att ansvara för lantbrevbärningen tecknades med småskolläraren Frans Viktor Toll från Sjöbygget på en 12 km lång linje Gällaryd -

Hylte - Gällaryd och med torparen Johan Gustaf Johansson från Norhaga under Ugglekull på en 13 km lång linje Gällaryd - Gunnamo - Gällaryd. Kontrakten gav Toll 67 öre per tur och Johansson 80 öre per tur. Det var förhållandevis stor skillnad för två nästan lika långa linjer.

Anbudssystemet medförde ofta stora variationer i ersättningen men kanske inte så ofta i samma socken som i det här redovisade fallet. Lantbrevbärningen från Gällaryd ändrades i olika omgångar och när det blev allvar av tanken på att ge socknen en andra poststation, såg det annorlunda ut. Där om berättas i det avslutande kapitlet i detta häfte, det om Osbruk.

Alfred Hultqvist frånträdde med juni månads utgång 1923 sin folkskollärartjänst och fick lämna tjänstebostaden, där poststationen varit inrymd. Fanjunkaren Carl Emanuel Andersson fick ta inventarierna till sin bostad, för han blev den nye föreståndaren vid halvårsskiftet 1923. När han dog 1929, övertog änkan Berta Fredrika Maria Andersson befattningen med god erfarenhet av postarbetet såsom biträde åt sin man under gångna år. Carl Erik Gällerstrand blev föreståndare 1931 och i oktober 1940 tog Karin Ek över. Året dessförinnan hade Gällerstrand fått byta ut datumstämpel och sigill den 15 maj genom att poststationens namn fick prefixet "Smålands". Samtidigt ändrade ett stort antal andra poststationer också namn.

Redan under 1950-talets första hälft förelåg förslag att dra in poststationen Smålands Gällaryd, men postdirektionen i Linköping beslöt den 1 juli 1954 att förslaget inte skulle föranleda någon åtgärd. Med växande möjligheter för den åkande lantbrevbäraren att ge god service blev indragningen ändå ett faktum vid oktober månads utgång 1960. Poststationsföreståndare Karin Ek blev dock inte arbetslös för den skull utan fick överta befattningen som föreståndare för socknens andra poststation, den i Osbruk.

Under en övergångsperiod fanns till och med april 1964 ett postombud i Gällaryd, i vars datumstämpel det hade graverats BOR POB 1.

Hagshult (1874-01-01--1879-09-30)

Folkskolläraren P Svensson i Hagshult hade vid förhandlingar på hösten 1873 begärt en årsersättning på 60 kronor för att vara föreståndare för den planerade poststationen i Hagshult. Den inrättades med 1874 års ingång och snart nog kom Svensson underfund med att han hade tagit till i underkant vid förhandlingarna, ovetande om hur mycket besvär uppgiften medförde. Hans brev redan den 3 januari 1874 till poststyrelsen om att "komma i åtnjutande av 100 kr" föll i god jord. Komminister Chr Sjögren efterträdde honom på nyåret 1878, när Svensson pensionerades och flyttade från Hagshult.

Kyrkans man fick dock inte verka så länge som poststationsföreståndare. Poststationen i Hagshult drogs nämligen in den 30 september 1879 och en lantbrevbärare från Skillingaryd fick i förening med ett kommunombud ge postservice åt invånarna. Indragningen föregicks bland annat av ett avslag på ett erbjudande av J Petersson i Gråshult att mot 50 kronor i årsersättning förestå poststationen, om den flyttades till hans bostad.

Postmästare Paul Christoffer Billing i Jönköping uppgav i sitt remissvar till poststyrelsen bland annat att Hagshult var den svagaste av de poststationer som lydde under postkontoret i Jönköping, men han hade i och för sig intet emot att poststationen flyttades till Gråshult om poststyrelsen ansåg att den borde finnas kvar.

Beslutet om indragning stod sig emellertid. Lantbrevbäraren lämnade sin post till kommunombudet i den mån han inte blev av den genom direktkontakt med adressaterna. Kommunombuden avlönades inte av postverket, men det hände ibland att de fick en blygsam ersättning av sockenmedel. Ett beslut om sådan ersättning finner vi i Hagshult tio år efter lantbrevbärarens införande. Till kommunombud hade kyrkoväktaren Magnus Grahn antagits. Kommunalstämman i Hagshults sockenstuga den 27 december 1888 beslutade tillerkänna Grahn 15 kronor om året i ersättning för arbetet som kommunombud "under förutsättning att Kungl. Generalpoststyrelsen beviljar ett lika stort belopp".

Den förutsättningen fanns inte och det var klart utsagt vid flera tillfällen att kommunombuden inte skulle få någon ersättning från postverket. Det framgår inte av de handlingar jag haft tillgång till, om Grahn ändå fick någon ersättning från socknen. Han hade för övrigt blivit antagen till lantbrevbärare på linjen Skillingaryd-Hagshult och måste finna sig i att stå befolkningen till tjänst med postutlämning även under andra tidpunkter än de som turtiden omfattade.

Ett försök att få tillbaka den indragna poststationen i Hagshult gjordes i januari 1889. Med handlanden Frans Mellin som initiativtagare skrev ett antal haghultsbor till poststyrelsen och begärde att få sin post genom en linje från Klesvhult, där en förenad post- och järnvägsstation hade inrättats fyra år tidigare.

När ärendet drog ut på tiden, vaknade intresset för att få poststationen i Hagshult återinrättad. I Tofteryd ivrade andra för motsvarande förbättring där. Extra kommunalstämmor i Hagshult och Tofteryd i mars 1890 behandlade önskemålen. I Hagshult erbjöd sig organisten och folkskolläraren Johan Johansson att bli poststationsföreståndare mot 60 kronor i årlig ersättning och i Tofteryd lämnade kollegan Karl Hjærtstädt motsvarande erbjudande för 75 kronor om året.

Men det blev oenighet i Hagshult om vad man egentligen ville. I ett brev till poststyrelsen den 4 mars 1880 toppade förre nämndemannen Johan Wallén i Torp och kommunalordföranden J Jonsson i Mörkhult listan med underskrifter av alla dem som ville ha posten från Skillingaryd även fortsättningsvis. De framhöll att tanken på att posten skulle sändas från Klevshult hade "tillkommit genom agitation av några få personer i församlingens sydvästra del, vilka förmodligen hade sett på eget intresse och icke på kommunens i sin helhet och vilka personer vid upprättandet av sin petitionslista gått till väga på så sätt att namn skrivits av personer, som till följd av sin ringa ålder eller lilla korrespondens ej kan hava något intresse av postföringen".

Mera komplicerat blev ärendet genom ett brev till poststyrelsen med anmälan att hos länsstyrelsen hade kommunalstämman som hölls den 2 mars 1880 blivit överklagad. Skälet var att "pålysning av denna kommunalstämma skedde först samma dag den avhölls, varigenom blott ett fåtal då vid kyrkan tillfälligt varande personer hade tillfälle att i överläggningarna och beslutet delta".

Postinspektör Hugo Winroth i Malmö svarade för remissinstansen närmast under poststyrelsen. Efter anbudsinfordran fick han ett erbjudande av den dåvarande lantbrevbäraren på linjen Skillingaryd-Hagshult, Magnus Grahn, att fullgöra lantbrevbärare på den planerade linjen Klevshult - Mörkhults by för en krona per tur, fram och åter. Förre soldaten Anders Jönsson Falk erbjöd sig att vara lantbrevbärare på en linje Skillingaryd - Tofteryd för 80 öre per tur. Utan att poststationerna återinrättades skulle postverkets merkostnad vid en sådan omorganisation bli elva kronor per år. Det ansåg postinspektör Winroth inte böra vara något hinder.

Men Winroth konstaterade också att det rådde delade uppfattningar bland invånarna i Hagshults sockendelar och gjorde förgäves "upprepade försök att sammanjämka de olika åsikterna". Han gav upp försöken och föreslog därför att den dittillsvarande lantbrevbäraren skulle behållas oförändrad. Från poststationsföreståndaren i Skillingaryd hade han dessutom fått informationen att "all agitation för lantbrevbärarens sönderdelande i två helt och hållet tystnat".

De föreliggande framställningarna om att poststationer skulle inrättas i Tofteryd och Hagshult kunde Winroth avfärda med uppgiften att de försöken hade "mera tillkommit för att giva ökad styrka åt de gjorda protesterna än av verkligt behov". Poststyrelsen beslöt att ärendet inte skulle föranleda vidare åtgärd.

En ny utredning gjordes efter en senare framställning från komminister E H Appelblad i Hagshult om ändring av postgången så att haghultsborna skulle få sin post över Klevshult. Ärendet behandlades vid en extra kommunalstämma i Hagshults sockenstuga den 11 februari 1894. Inte heller nu lyckades man få någon ändring till stånd. Poststationen blev inte återinrättad. Dess korta livstid på knappt sex år har gjort den särskilt intressant för hembygdssamlade filatelister.

Osbruk (1930-06-01--1968-05-11)

Sedan regeringen i mars 1860 bemyndigat poststyrelsen att inrätta poststationer på landsbygden, skrev inspektorn L L Lindqvist vid Ohs Bruk den 8 februari 1861 till landshövdingen i Jönköping och försökte få en poststation vid bruket. Han uppgav bland annat att han "av ortens så väl ståndspersoner som allmoge ständigt är besvärad med deras begäran att emottaga och i Brukets postväskor, vilka med betydliga kostnader hållas och med gångbud fortskaffas mellan de avlägsna postkontoren, inlägga och avsända deras brev".

I avslutningen av sitt brev tog han sig "ödmjukast friheten göra Konungens Befallningshavande uppmärksam på, att det allmänna behovet påkallar en poststations inrättande på något ställe vid allmänna landsvägen emellan Nederled och Vrigstad, och anser Ohs Bruk, såsom varande beläget ungefärligen mitt uti en trakt, som är vanlottad i postkommunikationsväg, vara ett särdeles tjänligt ställe för inrättandet av en poststation".

Länsstyrelsen remitterade brevet den 15 februari 1861 till kronfogden Carl Wallerström för utlåtande. Samma åtgärd blev det med ett några dagar senare inkommet men redan i januari 1861 daterat brev från ett antal korrespondenter med samma önskemål som de inspektör Lindqvist hade framfört. Dessa petitionärer uppgav också att bruksinspektorn åtog sig att mot 100 riksdalers ersättning per år "ombesörja poststationens postärender".

Läsarna av boken "Kommunikation i Västbo" (1982) har mött ovannämnde Carl Wallerström i flera sammanhang. Hans bedömning av de båda framställningarna om en poststation vid Ohs tog hänsyn till kostnaderna för både postgång och poststation. Framställningarna vägdes mot alternativet att inrätta en poststation i Nederled. Sparsamhet ledde Wallerström till tanken att "en vanlig brevlåda skulle till en god del fylla behovet, varemot en poststation vid Nederled, som likväl ligger utom denna ort och varom jag alltså icke äger befogenhet eller ens tillräcklig lokal-kännedom att mig yttra, men varest posten kommer att utspridas åt fyra särskilda håll, torde vara än lämpligare".

Tanken på en poststation i Nederled hade framförts av kronfogde Hök i Värnamo genom ett brev den 14 januari 1861 till länsstyrelsen. I redovisningen av ärendet till poststyrelsen den 5 april 1861 föreslog landskansliet i Jönköping att poststationer skulle inrättas vid postvägen såväl i Ohs som i Nederleds gästgivaregård. Ingen av dessa poststationer kom dock till stånd i detta sammanhang. Den i Nederled öppnades nära nog 13 år senare och fick efter ytterligare ett halvtannat decennium namnet ändrat till Rydaholm. Om denna poststation har jag berättat i häfte nr 103 i den posthistoriska serien.

I Osbruk fick man däremot vackert vänta ända till 1930 innan en poststation öppnades där. Detta torde delvis ha berott på att socknen fick den i detta häftes andra avsnitt redovisade poststationen på annat håll med socknens eget namn 1874, när postverket nog över ansvaret för kronobrevbäringen.

Behovet av en poststation vid Osbruk framhövdes i ett långt brev till poststyrelsen den 1 juli 1929, undertecknat av nästan alla berörda korrespondenter. Till denna petition var postdirektör Boberg i Linköping positiv och efter en i tiden långt utdragen undersökning hemställde han i ett brev till poststyrelsen den 28 december 1929 att en poststation skulle inrättas i Osbruk med en samtidig genomgripande omläggning av postdistributionen inom socknen.

Sålunda skulle man dra in den gående lantbrevbäringen på linjerna Gällaryd - Högamålen och Gällaryd - Osbruk samt den åkande lantbrevbäringen Horda - Gällaryd. I stället för dessa linjer föreslog han åkande lantbrevbäring alla vardagar på en ca 40 km lång linje Bor - Värmeshult - Gällaryd - Osbruk - Gölen - Högamålen - Risbygd - Bor och en gående lantbrevbäring fyra gånger i veckan på en ca 26 km lång linje Horda - Kälvarp - Skaftarp - Hult - Tuddebo - Hylte - Skaftarps kvam - Långstorp - Horda.

Poststyrelsen biföll framställningen och den nya organisationen trädde i kraft från den 1 juni 1930, som också blev födelsedagen för poststationen Osbruk. I ärendet utgör frågan om stavningen av den nya poststationens namn en intressant del. Ortnamnskommittén framhöll i ett brev den 27 mars 1930 bl a följande:

"Genom nådig kungörelse den 22 januari 1909 har föreskrivits, att vid stavning av ortnamn i jordebok, i jordregister och övriga officiella handlingar grunderna i sjunde upplagan av den av Svenska Akademien utgivna ordlistan skulle följas. En sådan stavning som Ohsbruk, vilket namn uppenbarligen innehåller ordet os, torde icke kunna godkännas utan särskilt medgivande från Kungl.Maj:t. Angivna ordlista känner nämligen inte stavningar av nu ifrågasatt typ".

I sitt beslut följde poststyrelsen kommitténs utlåtande och lät poststationens namn stavas Osbruk, men i det nära nog 130 foliosidor långa ärendet liksom i tidningsklipp från den tiden har nästan genomgående använts stavningen Ohs.

Det här i texten redovisade förslaget om hur lantbrevbäringen skulle sträckas växte fram efter många stridigheter som genom lokalpatriotiskt bytänkande komplicerade frågan och gjorde att ärendet drog ut på tiden. Till dem som inte var överens med postdirektören hörde poststationsföreståndare Emil Lundin i Bor. Han var tillika stins vid järnvägsstationen. Han argumenterade bland annat genom att göra en historisk återblick, något som man sällan stöter på i de gamla dokumenten. Ur denna återblick hämtar jag följande:

"Redan 1880 försågs orten med post genom en linje från Värnamo över Östbo Bor (nuvarande Bor) och Nederled (nuvarande Små Rydaholm) till Moheda. Från denna linje utgick sedan sidopost till Gällaryd, alternerande, vissa dagar i veckan från Nederled, vissa dagar från Östbo Bor. När Borås-Alvesta Järnväg öppnades för trafik år 1902, var det lika självklart att slopa rydaholmsförbindelsen som att anknäta gällarydslinjen till järnvägens närmaste station, Bor".

Till föreståndare för poststationen i Osbruk antogs handlanden Carl Edvard Johansson. Han efterträdde vid 1943 års ingång av Hilda Printz. Hennes efterföljare blev år 1951 Dagmar Wikman och i november 1960 tog Karin Ek över. Hon hade varit föreståndare för poststationen i Smålnads Gällaryd sedan 1940 och kunde alltså vid den stationens indragning beredas fortsatt anställning. Denna varade till hennes pensionering som man kunde anpassa till den 12 maj 1968. Den dagen drogs poststationen i Osbruk in i samband med en mycket stor omorganisation av transport- och sorteringssystemet. En fast betjäningsspunkt behövdes dock övergångsvis för posten i Osbruk och detta ordnades genom ett postombud. Det fanns kvar till och med juni 1971. I dess datumstämpel graverades VÄRNAMO POB 4.